

Česká republika

USNESENÍ

Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl dne 16. října 2012 v plénu složeném z předsedy Pavla Rychetského a soudců Stanislava Balíka, Vlasty Formánkové, Vojena Güttlera, Ivany Janů, Vladimíra Kůrky, Dagmar Lastovecké, Jana Musila, Jiřího Nykodýma, Miloslava Výborného a Michaely Židlické ve věci ústavní stížnosti stěžovatele MUDr. D. R., zastoupeného JUDr. Romanem Jelínkem, advokátem, se sídlem, Valentinská 56/11, 110 00 Praha 1, proti usnesení č. 1163 Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. června 2012, a proti jinému zásahu veřejné moci spočívajícím v takovém postupu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kdy na 40. schůzi konané dne 5. června 2012 při jednání o rozhodnutí Poslanecké sněmovny o přípustnosti trestního stíhání stěžovatele nebylo umožněno vystoupení stěžovatelova advokáta, za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky jako účastníka řízení, t a k t o :

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.**Obsah ústavní stížnosti a podklady pro rozhodnutí**

1. Stěžovatel doručil dne 7. srpna 2012 Ústavnímu soudu návrh označený jako „ústavní stížnost proti postupu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na 40. schůzi konané dne 5. června 2012 při jednání o rozhodnutí Poslanecké sněmovny o přípustnosti trestního stíhání stěžovatele.“ Namítá v ní, že napadeným usnesením č. 1163 [číslo usnesení v samotné ústavní stížnosti uvedeno nebylo, pozn. ÚS] Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. června 2012 [dále jen „usnesení Poslanecké sněmovny“] a zároveň postupem Poslanecké sněmovny při jednání o přípustnosti trestního stíhání stěžovatele [dále jen „jiný zásah Poslanecké sněmovny“] bylo porušeno jeho základní právo zaručené čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Napadenému usnesení dále vytýká rozpor s čl. 2 odst. 3 Ústavy.
2. V **ústavní stížnosti** stěžovatel nejdříve rekapituluje vývoj věci. Uvádí především, že jako poslanec Parlamentu České republiky byl dne 14. května 2012 zadržen Policií České republiky, byl vydán souhlas předsedkyně Poslanecké sněmovny k odevzdání zadrženého soudu [ve smyslu čl. 27 odst. 5 Ústavy]. Dne 15. května 2012 bylo proti němu zahájeno trestní stíhání pro zločin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, a

následně usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. května 2012, č. j. 40 Nt 637/2012-15, byl vzat do vazby.

3. Dne 22. května 2012 se konala 32. schůze mandátového a imunitního výboru Poslanecké sněmovny k projednání žádosti Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem o vyslovení přípustnosti stíhání stěžovatele podle čl. 27 odst. 5 Ústavy, a to pro skutek uvedený v oznámení o zadržení poslance a žádosti o udělení souhlasu k jeho odevzdání soudu ze dne 14. května 2012. Přípisem ze dne 25. května 2012 požádal JUDr. Adam Černý, obhájce stěžovatele, předsedkyni Poslanecké sněmovny o umožnění účasti obhájců stěžovatele na jednání schůze k přípustnosti stíhání stěžovatele. Přípisem ze dne 1. června předsedkyně Poslanecké sněmovny sdělila oběma obhájcům stěžovatele, že žádost o jejich účast na jednání Poslanecké sněmovny bude posouzena v souladu s Jednacím řádem Poslanecké sněmovny. V průběhu jednání 40. schůze konané 5. června 2012 navrhl poslanec Ing. Jiří Paroubek, aby Poslanecká sněmovna umožnila účast na svém jednání obhájcům stěžovatele. Tento návrh stěžovatel upřesnil o požadavek o umožnění účasti pouze jednoho svého obhájce a to JUDr. Davida Černého. Poslanecká sněmovna s tímto vystoupením nevyslovila souhlas. Následně Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR rozhodla, že stíhání stěžovatele podle článku 27 odst. 5 Ústavy je přípustné.
4. V otázce samotného práva poslance účastnit se jednání Poslanecké sněmovny o vyslovení přípustnosti jeho stíhání podle článku 27 odst. 5 Ústavy stěžovatel toliko poukázal na odlišné právní výklady a ponechal eventuální stanovisko (obiter dictum) na Ústavním soudu. Tato otázka není předmětem ústavní stížnosti.
5. Podstatou námitek stěžovatele je pak skutečnost, že Poslanecká sněmovna při jednání o rozhodnutí Poslanecké sněmovny o přípustnosti trestního stíhání stěžovatele neumožnila vystoupit obhájci (advokátu) stěžovatele. Poukazuje na skutečnost, že předtím ani mandátový a imunitní výbor neumožnil stěžovateli a jeho obhájcům seznámit se s podklady pro jednání výboru. Na vystoupení stěžovatele na 40. schůzi Poslanecké sněmovny dne 5. června 2012 mělo navazovat vystoupení jeho obhájce, který se měl vyjádřit k právní podstatě stíhaného skutku, k legitimitě dosavadního řízení a k podkladům, které orgány činné v trestním řízení nashromáždily. V tomto se stěžovatel dovolává svého ústavního práva na právní pomoc, jehož realizaci by neměla být na překážku ani absence související právní úpravy v zákonu č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatel tvrdí, že v řízení o přípustnosti trestního stíhání poslanec nevykonává svůj mandát, nýbrž *„vystupuje jako osoba dotčená takovým řízením.“* Z důvodu odepření práva na právní pomoc stěžovatel neměl možnost seznámit Poslaneckou sněmovnu s právní argumentací vyvracející tvrzení policejního orgánu, zpochybňující legalitu důkazů opatřených v rozporu § 10 trestního řádu a umožňující kvalifikované odpovědi na vystoupení ostatních poslanců.
6. Vzhledem k tomu, že označené usnesení Poslanecké sněmovny, a postup Poslanecké sněmovny předcházející jeho přijetí, považuje stěžovatel za rozporné s čl. 37 odst. 2 Listiny, požaduje, aby Ústavní soud vyslovil v této věci

protiústavnost, napadené usnesení Poslanecké sněmovny zrušil a zakázal Poslanecké sněmovně pokračovat v porušování základního práva stěžovatele.

7. Z **příloh ústavní stížnosti** Ústavní soud zjistil, že dle záznamu o hlasování Poslanecké sněmovny byl návrh označený jako „*Rozhodnutí PS k stíhání D. R., 40. schůze, 10. hlasování, 5. 6. 2012, 16:19*“ zamítnut. Dále byla přiložena kopie „*žádosti o vyslovení souhlasu k trestnímu stíhání poslance*“ ze dne 18. července 2012, v rozsahu 5 stran, která obsahuje zdůvodnění závěru policejního orgánu, že se stěžovatel dopustil trestného činu, a 11 stran příloh (přepisů odposlechů telefonické komunikace). Konečně byla připojena kopie faxem zasláného potvrzení předsedkyně Poslanecké sněmovny o přijetí žádosti advokátů Adama Černého a Romana Jelínka.
8. Z **internetových stránek Poslanecké sněmovny** <http://www.psp.cz> Ústavní soud dále zjistil následující: Ze stenozáznamu z jednání Poslanecké sněmovny dne 5. června 2012 plyne, že výše zmíněným hlasováním č. 10 byl zamítnut návrh formulovaný slovy: „*Poslanecká sněmovna souhlasí s účastí advokáta JUDr. Adama Černého při projednávání tohoto bodu.*“ Po hlasování předsedající konstatoval, že v „*hlasování pořadové číslo 10 je přítomno 191, pro hlasovalo 75, proti 76, takže souhlas Sněmovna s tímto vystoupením nevyslovila.*“ Z usnesení č. 1163 Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. června 2012 [které stěžovatel v rozporu § 72 odst. 6 zákona o Ústavním soudu nepřiložil k ústavní stížnosti, avšak Ústavní soud nepovažoval vzhledem k dále uvedeným závěrům za účelné tuto vadu odstraňovat, pozn. ÚS] plyne, že „*Poslanecká sněmovna rozhoduje, že stíhání poslance D. R. podle čl. 27 odst. 5 Ústavy České republiky je přípustné, a to pro skutek uvedený v oznámení Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem o zadržení poslance a žádosti o udělení souhlasu k jeho odevzdání soudu ze dne 14. 5. 2012, které jsou přílohou tohoto usnesení.*“

II.

9. Hodnocení provedené Ústavním soudem

10. Ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.
11. Vzhledem ke skutečnosti, že stěžovatel v zásadě kvalifikuje tentýž tvrzený zásah Poslanecké sněmovny do svého základního práva souběžně jako rozhodnutí i jako tzv. jiný zásah veřejné moci, upřesňuje Ústavní soud, že jeho níže formulované závěry směřují primárně k hodnocení napadeného usnesení Poslanecké sněmovny, a to ze dvou důvodů. Zaprvé: eventuální tzv. jiný zásah veřejné moci již v době podání ústavní stížnosti nebyl aktuální a přítomný, tzn. jednorázově odezněl, přičemž Ústavní soud zásadně požaduje, aby ústavní stížnost směřovala k takovému reálnému zásahu, jež bude eventuálním nálezem efektivně odstraněn (namátkou srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 690/2000 ze dne 11. 4. 2001; usnesení sp. zn. IV. ÚS 224/04 ze dne 11. 10. 2006). Pokud tím stěžovatel sledoval ochranu svých základních práv v souvislosti s dalšími budoucími žádostmi orgánů činných v trestním řízení k vydání stěžovatele ke stíhání pro další skutky, jak v ústavní stížnosti naznačil, konstatuje Ústavní soud, že nerozhoduje preventivně o budoucích hypotetických zásazích do základního práva. Zadruhé: přijetím napadeného usnesení Poslanecké sněmovny

byl tvrzený jiný zásah veřejné moci fakticky konzumován, přičemž dle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu je ochrana subjektivním základním právům stěžovatelů poskytována prostřednictvím zrušení napadeného aktu, a to i z důvodu eventuální protiústavnosti předchozí procedury, která vedla k vydání aktu. Názorným příkladem budiž masa nálezů Ústavního soudu, jimiž byla zrušena rozhodnutí obecných soudů, v jejichž postupu bylo identifikováno porušení některého z aspektů práva na spravedlivý proces. Není proto důvodu kvalifikovat jako oddělené zásahy do základního práva jak proceduru (postup Poslanecké sněmovny), tak zároveň napadené usnesení Poslanecké sněmovny, v němž se tvrzená protiústavnost koncentruje; tatáž protiústavnost má být důvodem pro jeho zrušení a při své existenci je výhradně toto usnesení Poslanecké sněmovny eventuálně způsobilé zasáhnout do právní sféry stěžovatele. Tuto ani teoretickou způsobilost by neměl samotný zpochybňovaný postup Poslanecké sněmovny, který by nevyústil ve vydání napadeného usnesení Poslanecké sněmovny (pokud by stěžovatel nebyl vydán, nenastala by jakákoliv změna právního postavení stěžovatele, bez ohledu na to, jaká procedura předcházela).

12. Pro hodnocení opodstatněnosti ústavní stížnosti je nyní podstatné, zda „*právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení,*“ ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny dopadá i na rozhodování Poslanecké sněmovny podle čl. 27 odst. 5 Ústavy. Ústavní soud dospěl k negativnímu závěru.
13. To, co Ústavní soud považuje za meritum předložené problematiky, stěžovatel shrnul do jedné věty bez jakékoliv ústavněprávní argumentace, když uvedl, že „*poslanec v řízení o přípustnosti jeho (trestního) stíhání nevykonává svůj mandát, ale vystupuje jako osoba dotčená takovým řízením.*“ Toto klíčové východisko stěžovatele však Ústavní soud považuje za mylné.
14. Tradiční výklad významu imunity parlamentářů dostatečně reflektuje současná právní doktrína: „*Příčinou vytvoření institutu parlamentních privilegií a posléze poslanecké imunity v historii parlamentarismu byla snaha ochránit členy volených shromáždění před panovníkem, úřady a policií, zejména snaha znemožnit zadržení členů parlamentu během cesty do shromáždění. Zároveň se paralelně vytvářelo privilegium poslanců ve formě svobody projevu na půdě parlamentu. ... [R]ozhodnutí parlamentu není zásahem do zjišťování viny či nevinu poslance. Parlament rozhoduje pouze o tom, zda zájem parlamentu na nerušené spolupráci poslance převažuje nad jinými veřejnými zájmy, zvláště pak nad zájmem na řádném výkonu trestněprávních předpisů“ [Syllová, J. In Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J. Ústava České republiky, komentář, 1. vydání, C. H. Beck, 2007, s. 232 – 233, s odkazem na další literaturu]. „*Účelem tohoto práva, resp. výsady, má být především garance svobodného jednání v parlamentech, které musí být chráněno před zásahy moci výkonné. ... Imunita poslance (senátora) nemůže být chápána jako nedotknutelnost těchto osob; přestože právo imunity patří do „balíčku“ práv, jež se váží k výkonu mandátu člena Parlamentu a umožňují jeho svobodný výkon, je třeba jej vnímat právě jako právo odvozené od privilegovaného postavení Parlamentu“ [Bahýřová, L. In Šimíček, V. a kol. Ústava České republiky, Linde Praha, 2010, k čl. 27]. Stejně pojímá procesní imunitu i judikatura Nejvyššího soudu: „*Účelem***

poslanecké imunity není především ochrana poslance, ale ochrana svobody jednání Parlamentu. ... [I]munita není osobním privilegiem poslance, ale má sloužit k zajištění řádné a nezávislé činnosti zákonodárského sboru, k jeho ochraně před možnými nedůvodnými zásahy především ze strany moci výkonné ...“ [usnesení ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 11 Tcu 45/2002].

15. Je to především parlament jako celek (resp. jeho jednotlivá komora), který je prostřednictvím procesní imunity jednotlivých členů, resp. dalších výsad (srov. zejm. celý čl. 27 Ústavy), chráněn před rušivými zásahy zejm. složek moci výkonné. V systému dělby moci, k němuž se Ústavní soudu ve své judikatuře opakovaně přihlásil, se oddělení mocí projevuje mj. v tom, že parlament je samostatným a nezávislým orgánem, který si procedurální aspekty své činnosti upravuje vlastními jednacími řády (zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny; zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu) a parlamentními zvyklostmi. Autonomnímu režimu podléhá jak otázka uplatnění procesní imunity (rozhodování o přípustnosti trestního stíhání), tak zásadně i disciplinární pravomoc (čl. 27 odst. 3 Ústavy). Vystoupení poslance na plénu Poslanecké sněmovny v situaci, kdy je rozhodováno o přípustnosti trestního stíhání, je výkonem poslaneckého mandátu, který je vykonáván osobně (čl. 26 Ústavy). Právo na právní pomoc (nyní spíše obecně volnost využít služeb advokáta) se tak neprojevuje v možnosti nechat se obhajovat (zastupovat) advokátem při jednání Poslanecké sněmovny, nýbrž přiměřeně v dalších složkách uvedeného práva (např. udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů, i obhajoba v trestním řízení apod.; srov. § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii), pokud nejsou vyloučeny povahou výkonu mandátu a zejména podmínkou osobního výkonu mandátu poslance nebo senátora. Podobně nelze ani poslanci ustanovit opatrovníka apod. Stěžovatel ani netvrdí, že by mu právní pomoc (právo na obhajobu v trestním řízení) byla v uvedeném rozsahu upřena.
16. Rozhodování Poslanecké sněmovny o přípustnosti stíhání poslance podle čl. 27 odst. 5 Ústavy naopak není rozhodováním o vině a trestu ve smyslu čl. 90 věty druhé Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny, neboť tato pravomoc je svěřena výlučně soudům (moci soudní) a veřejná žaloba je svěřena státnímu zastupitelství (čl. 80 Ústavy, moc výkonná). Zároveň rozhodování o přípustnosti trestního stíhání poslance není rozhodováním v disciplinárním řízení dle § 13 až § 18 zákona č. 90/1995 Sb., v jehož ustanovení § 14 odst. 3 je připuštěno zastoupení poslance advokátem. Rozhodování Poslanecké sněmovny o přípustnosti stíhání poslance má charakter rozhodování o odebrání procesní imunity, tedy odebrání ústavně přípustné výjimky ze zákona, na základě čehož je dosaženo rovnosti před zákonem, kdy poslanec teprve v průběhu trestního stíhání uplatňuje veškerá zákonná a ústavní práva, včetně práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny). Protože, jak bylo naznačeno, Poslanecká sněmovna není orgánem činným v trestním řízení, na situaci se nevztahují ani závěry Ústavního soudu vyslovené v dřívějších nálezech stran práva na přítomnost advokáta při podání vysvětlení nebo při výslechu v pozici svědka [nález sp. zn. II. ÚS 98/95 ze dne 5. 6. 1996 (N 42/5 SbNU 359); nález sp. zn. II. ÚS 386/04 ze dne 20. 10. 2004 (N 153/35 SbNU 133); nález sp. zn. I. ÚS 734/04 ze dne 8. 3. 2005 (N 50/36 SbNU 535)].

17. Rozhodování Poslanecké sněmovny není trestním ani jiným řízením vedeným Poslaneckou sněmovnou proti stěžovateli a samotný fakt vydání k trestnímu stíhání výsledek trestního řízení nijak nepředjímá. Ústavně zaručená práva stěžovatele, jež se váží k probíhajícímu trestnímu řízení, jsou i nadále pod ochranou moci soudní.
18. Ústavní soud konstatuje, že rozhodování komor parlamentu o přípustnosti stíhání poslance nebo senátora dle čl. 27 odst. 5 Ústavy není řízením „před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy,“ jak je má na mysli čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, v němž by se realizovalo ústavně zaručené právo na právní pomoc, nýbrž je ze strany dotčeného poslance nebo senátora výkonem mandátu, který je vykonáván osobně dle čl. 26 Ústavy.
19. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že ústavní stížnost je návrhem zjevně neopodstatněným, pročez ji odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud se řídí rozhodnutím o atrahování působnosti č. j. Org. 40/11 ze dne 9. srpna 2011. Dle čl. 1 odst. 1 písm. e) si plénium vyhrazuje rozhodování o ústavních stížnostech proti rozhodnutí nebo jinému zásahu orgánu veřejné moci, je-li účastníkem řízení nebo vedlejším účastníkem řízení o této ústavní stížnosti prezident republiky, vláda, předseda vlády, Parlament nebo některá z jeho komor, předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu nebo předseda Senátu Parlamentu nebo jiný orgán komory Parlamentu. Dle čl. 1 odst. 2 písm. a) si plénium v takové věci vyhradilo rovněž rozhodnutí o odmítnutí návrhu. Z tohoto důvodu v nyní předložené věci v řízení o ústavní stížnosti rozhodlo plénium Ústavního soudu.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 16. října 2012

Pavel Rychetský, v.r.
předseda Ústavního soudu